

DE VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN DE VLAAMSE MINISTER VAN ONDERWIJS
DE VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN DE VLAAMSE MINISTER VAN
BINNENLANDS BESTUUR, INBURGERING, WONEN, GELIJKE KANSEN EN ARMOEDEBESTRIJDING
DE VLAAMSE MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN
DE VLAAMSE MINISTER VAN CULTUUR, MEDIA, JEUGD EN BRUSSEL

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

**Betreft: Advies Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind over
de situatie van kinderen in migratie (zie bijlage)**

1. SITUERING ADVIES

De Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind (NCRK) is een overlegplatform van ruim 90 kinderrechtenactoren die zijn opgenomen in een samenwerkingsakkoord van 2005 tussen alle bevoegde overheden van België. Deze actoren worden aangeduid door onder meer de regeringen, administraties, universiteiten, de magistratuur en advocatuur, provincies, steden en gemeenten en middenveldorganisaties. Vlaamse kinderen en jongeren worden vertegenwoordigd door de Vlaamse Jeugdraad en door de Vlaamse Scholierenkoepel.

Aanleiding voor de oprichting waren de slotbeschouwingen van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind bij het eerste periodiek rapport van België (1995). Het Comité vroeg aan België om een permanent mechanisme op te richten dat werd belast met de coördinatie, de evaluatie en het toezicht op de toepassing en de naleving van het Verdrag inzake de rechten van het kind zowel op federaal als regionaal niveau. Anderzijds staat de NCRK ook in voor de verzameling van gegevens om de toestand van de kinderen op haar grondgebied in het algemeen te kunnen beoordelen en een grondige en multidisciplinaire evaluatie te kunnen maken van de vordering geboekt in de toepassing van het Verdrag.

Onder meer op basis van een evaluatie van de werkzaamheden van de NCRK (2012) werd beslist om binnen de NCRK een afzonderlijk adviesorgaan te belasten met de adviesfunctie van de instelling. Het adviesorgaan kan alleen uit leden bestaan die niet verbonden zijn aan het beleid van de betrokken overheden. Het advies over de situatie van kinderen in migratie is het eerste advies van dit orgaan.

Op uitnodiging van de NCRK vond op 15 januari 2016 een technisch overleg plaats met vertegenwoordigers van betrokken administraties en kabinetten om de inhoudelijke haalbaarheid van het advies na te gaan. Dit overleg werd op 8 januari op Vlaams niveau voorbereid. Tijdens de plenaire vergadering van de NCRK van 22 februari zal over dit thema een debat plaatsvinden met

vertegenwoordigers van de verschillende regeringen. Deze mededeling draagt elementen van antwoord aan om het Vlaams beleid ter zake toe te lichten.

2. ELEMENTEN VAN ANTWOORD

De algemene uitgangspunten die het advies naar voor schuift, sluiten aan bij het Vlaamse beleid in het kader waarvan geen onderscheid gemaakt wordt naar wettelijk of administratief statuut van kinderen in migratie en waarbij de algemene beginselen van het kinderrechtenverdrag in aanmerking worden genomen.

Recht op participatie, op informatie, op een eerlijke procedure

De kinderrechten zijn verankerd in de jeugdhulp door middel van het *Decreet Rechtspositie van de Minderjarige in de Jeugdhulp*. Voorzieningen die tot het toepassingsgebied van het decreet integrale jeugdhulp behoren, zijn met name: het Algemeen Welzijnswerk, de sector Bijzondere Jeugdzorg, Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg, Centra voor Leerlingenbegeleiding, voorzieningen preventieve gezinsondersteuning van Kind en Gezin en voorzieningen van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap. Deze voorzieningen worden geacht om instrumenten te ontwikkelen en een beleid te implementeren rond verschillende thema's die in het decreet worden aangedragen. Het is een dynamisch proces. Regelmatig moet de voorziening een stand van zaken opmaken, de voorbije acties evalueren en verbeteracties opzetten.

Om de naleving te waarborgen is dit een thema voor inspectie. In 2014 is er een inspectieronde geweest bij de voorzieningen van de jeugdzorg met focus op het thema participatie.

De voorzieningen van de Jeugdhulp hebben de opdracht ervoor te zorgen dat medewerkers de nodige vormingen volgen om hun taken naar behoren te kunnen vervullen. De meeste voorzieningen vullen dit in met een mix van interne en externe vormingen en door individuele medewerkers te laten deelnemen aan vormingen en studiedagen. Vraag en aanbod m.b.t. vorming zijn heel divers en versnipperd.

Door de vluchtelingen crisis is er een groeiende vraag naar opvang en begeleiding van asielzoekers en vluchtelingen (minderjarig en/of volwassenen) en naar een complementair begeleidingsaanbod in andere sectoren als geestelijke gezondheidszorg en de centra leerlingenbegeleiding. Het opstarten van nieuwe projecten leidt tot vragen naar informatie en vorming. Het is een uitdaging om de versnippering te doorbreken en een passend aanbod te organiseren waarmee verschillende sectoren gelijktijdig bereikt kunnen worden.

In dit verband dient vermeld te worden dat minderjarige vreemdelingen eveneens tot de doelgroep van het Vlaamse inburgeringsbeleid behoren. Met het decreet van 7 juni 2013 werd de doelgroep van de minderjarige vreemdelingen uitgebreid naar anderstalige kleuters. De taak van het Agentschap Integratie en Inburgering ten aanzien van minderjarige nieuwkomers en anderstalige kleuters is voornamelijk gericht op het toeleiden van deze kinderen en jongeren naar het meest geschikte onderwijsaanbod. Inburgering van minderjarigen verloopt immers voornamelijk via onderwijs. Voor minderjarige nieuwkomers die daar nood aan hebben, kan het toeleidingstraject ook een actieve doorverwijzing naar gezondheids- en welzijnsvoorzieningen inhouden, onder meer via de netwerken integrale jeugdhulp.

In het kader van het Europees Fonds Asiel Migratie en Integratie werd in 2015 de oproep "Centrale begeleiding voor 16-18-jarige nieuwkomers uit derde landen" gelanceerd. Deze oproep focuste niet

enkel op het uitbouwen van centrale begeleiding van deze minderjarige nieuwkomers, maar ook op de coördinatie en afstemming tussen verschillende actoren die een rol opnemen in het vormings- en begeleidingsaanbod. In deze projectoproep is aandacht voor de doelgroep van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBM) mee opgenomen. Zowel het Vlaamse Agentschap Integratie en Inburgering als de 2 stedelijke agentschappen van Gent en Antwerpen hebben op deze oproep ingetekend. Het gehele project zal worden uitgerold in acht regionale proeftuinen. Om de proeftuinen structureel te verankeren, zal een draaiboek worden uitgewerkt en zal er een lerend netwerk worden opgestart onder leiding van het Gentse Agentschap. Er werd 1 miljoen euro toegekend. De projecten zijn intussen gestart.

Het besluit houdende de uitvoering van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid concretiseert verder op welke wijze het toeleidingstraject voor minderjarige nieuwkomers zal verlopen. Door de uitwisseling van de databank van onderwijs 'discimus' en de Kruispuntbank Inburgering 'KBI-Connect', kunnen trajectbegeleiders van de agentschappen Integratie en Inburgering nagaan of minderjarigen op een school zijn ingeschreven. Hierdoor kunnen zij gerichte acties ondernemen naar de niet-ingeschreven jongeren.

Het Vlaamse Agentschap Integratie en Inburgering heeft bovendien de opdracht om organisaties, voorzieningen en besturen te ondersteunen, te stimuleren en te begeleiden bij het toegankelijker maken van hun aanbod voor de bijzondere doelgroepen. Naast het aanbieden van sociaal tolk- en vertaaldienstverlening – waar o.a. actoren uit onderwijs en welzijn in grote mate gebruik van maken – en juridische dienstverlening, voorziet het Agentschap ook in informatie, advies, vorming en begeleiding voor organisaties, voorzieningen en besturen over toegankelijkheid en participatie. Daarnaast kan verwezen naar de hoofdopdracht van de ondersteuningsteams voor allochtonen (OTA) binnen de jeugdhulp. Een ondersteuningsteam stelt zich tot doel voor minderjarigen en hun context, waarbij elementen van interculturele of levensbeschouwelijke diversiteit een rol spelen, ondersteuning te organiseren voor de hulp- of dienstverlening die door de toegangspoort, de gemandateerde voorzieningen en de sociale diensten voor gerechtelijke jeugdbijstand wordt ingeschakeld of georganiseerd.

De opdrachten van het ondersteuningsteam bestaan uit ondersteuning door een consult te verzorgen en deskundigheidsbevordering door middel van coaching of vorming.

In eerste instantie is zowel het consult als de coaching gericht op individuele cliëntdossiers. Toch kan er zeker over gedacht worden om dit verder uit te breiden, en gebruik te maken van hun expertise om vorming en coaching ook in te zetten op een breder domein.

In het kader van het *decreet vernieuwd jeugd- en kinderrechtenbeleid van 20 januari 2012* zorgt de Ambrassade voor informatie over kinderrechten ten behoeve van jongeren en van degenen die met jongeren werken, onder meer ook over vluchtelingen en kinderen in migratie. Ook bijvoorbeeld de Kinderrechtswinkel stelt specifieke informatie over en voor minderjarige vluchtelingen ter beschikking.

In dit verband kan ook verwezen worden naar de organisaties en vrijwilligersgroepen uit de culturele en jeugdsector die via allerhande acties en initiatieven hun steentje bijdragen tot een gastvrij onthaal van de vluchtelingen en inspelen op noden die verder gaan dan bed, bad en brood. Via een tweemaandelijks overleg met de steunpunten en belangenbehartigers wil minister Gatz informatie-uitwisseling en initiatieven van de sector voor vluchtelingen, faciliteren en versterken.

Recht op een gepaste opvang, aangepast aan de leeftijd

Recht op opvang en/ of begeleiding en psychologische bijstand

Hierbij moet eerst opgemerkt worden dat door te spreken over 'recht op opvang' de indruk kan ontstaan dat enkel residentiële hulp passende hulp kan zijn voor een minderjarige. Passende hulp is steeds afhankelijk van de jeugdhulpvraag en dit binnen de contouren van het decreet betreffende de integrale jeugdhulp van 13 juli 2013. Binnen de Integrale Jeugdhulp geldt dat jongeren vanaf 17 jaar onder begeleiding alleen kunnen wonen (CBAW). Vanaf 16 jaar komt er in de hulpverlening geleidelijk aan meer aandacht voor het verwerven van zelfstandigheidsvaardigheden. Zelfstandig wonen is dan de logische volgende stap in dat traject.

De Vlaamse Gemeenschap is in eerste instantie bevoegd voor de NBM met wettig verblijf. Dit impliceert ook de opvang en begeleiding in functie van de hulpvraag. Voor vormen van hulpverlening die niet rechtstreeks toegankelijk zijn, zoals residentiële hulp of begeleiding bij de overgang naar zelfstandig wonen, wordt er een weging gemaakt van de hulpvraag. Binnen integrale jeugdhulp primeert dus altijd de hulpvraag, bij NBM wordt er vooral gekeken naar kwetsbaarheidsfactoren (erg jonge leeftijd, mogelijke slachtoffers mensenhandel, psychische of gedragsproblemen, ...). Voogden kunnen, ook ongeacht het statuut van de minderjarige, voor hun pupil een hulpvraag te stellen.

Om Integrale Jeugdhulp toegankelijk te maken zijn er drie aanmeldpunten gecreëerd die gespecialiseerd zijn in hulpvragen van NBM. Deze werden onderbracht bij de 'categoriale' voorzieningen, dit zijn de voorzieningen met één of meer afdelingen voor NBM.

Een voogd of niet-begeleide minderjarige kan niet alleen in deze categoriale centra terecht. NBM kunnen ook instromen in of doorstromen naar andere voorzieningen. Deze zijn misschien niet gespecialiseerd in het NBM-aspect, maar soms zijn er andere noden. Wie een specifieke hulpvraag heeft (vb. gelinkt aan beperking, gezondheidsprobleem of ...) kan onmiddellijk aangemeld worden voor die specifieke vorm van jeugdhulp.

Naar aanleiding van de vluchtelingen crisis werden door het agentschap Jongerenwelzijn al een aantal voorbereidende maatregelen genomen: het betreft o.a. de aanstelling van een extern deskundige om in kader van vluchtelingen crisis plan van aanpak op te maken, initiatieven te initiëren en aan te sturen, de versterking van de aanmeldpunten NBM en een incentive voor de diensten pleegzorg om het project voor NBM door te starten.

Door middel van een rondzendbrief van 2 oktober 2015 werden organisaties uit verschillende sectoren gevraagd om voorstellen in te dienen m.b.t. residentiële opvang, begeleid wonen en traumazorg voor NBM alsook woonbegeleiding en psychosociale begeleiding voor volwassen vluchtelingen. Het betreft concreet de versterking van het residentiële aanbod met 18 plaatsen voor jonge NBM, de versterking van de capaciteit CBAW (begeleid wonen) met 40 plaatsen, het voorzien in een aanbod inzake traumabegeleiding d.m.v. een samenwerking tussen Solentra en de Centra Geestelijke Gezondheidszorg en de versterking van de Centra Algemeen Welzijnswerk in elke provincie aanbod te garanderen inzake woonbegeleiding en psychosociale begeleiding voor volwassenen en vluchtelingengezinnen. Er worden 50 VTE verdeeld over de 5 provincies en Brussel.

Momenteel worden ook op vraag van de federale minister van asiel en migratie afspraken gemaakt over de bijkomende opvang van 150 kinderen en jongeren in co-financiering met de Vlaamse Gemeenschap. We stellen hierbij tevens vast dat de vraag voor de opvang van jonge kinderen (-14 jaar) het meest acuut is. Gelet op deze jonge leeftijd moeten we er oog voor hebben dat de

genomen maatregelen voldoende duurzaam zijn en dus ook voor de eerst komende jaren moeten gecontinueerd.

Wat betreft de specifieke kwetsbare groepen (slachtoffers mensenhandel, Europese NBM, ...) kan opgemerkt worden dat Integrale Jeugdhulp toegankelijk is voor alle jongeren, ongeacht hun verblijfsstatuut (hulpvraag, niet statuut is criterium). Door de impact van de vluchtelingencrisis dreigt er een verdringingseffect. Zie verder onder het punt 'crisishulp'.

Naast NBM zijn er ook kinderen die deel uitmaken van een vluchtelingengezin. Gezinnen met kinderen die hulpverlening nodig hebben, kunnen terecht bij CAW, OCMW, of diensten geestelijke gezondheidszorg. Wanneer in het gezin een problematische opvoedingssituatie zou ontstaan, kan er wel beroep gedaan worden op de Jeugdhulp.

Crisishulpverlening

Binnen de Integrale Jeugdhulp zijn er crisisnetwerken. Deze zijn per provincie georganiseerd. Crisishulp is rechtstreeks toegankelijk. Aanmelding gebeurt bij een crisismeldpunt dat 24/7 bereikbaar is.

Er zijn drie vormen van interventie mogelijk:

- Crisisinterventie (kort intens ambulant programma gericht op herstel van veiligheid)
- Crisisbegeleiding: ook ambulant, minder intensief maar langere termijn
- Opvang: residentiele hulp en contextbegeleiding (7 dagen, 1 x verlengbaar).

Het is moeilijk te zeggen hoeveel migratie-gerelateerde interventies er geweest zijn omdat dit een heel breed veld is (kinderen van gezinnen zonder wettig verblijf, asielzoekers en vluchtelingen, aan mensenhandel gerelateerde dossiers, NBM). In het registratiesysteem van de crisismeldpunten worden wel NBM geregistreerd, maar voor het overige is er geen betrouwbare peiling naar de status.

In 2015 waren er 110 vragen naar crisisopvang voor NBM.

Er werden een 50-tal NBM opgevangen in crisis.

Minor-Ndako is een voorziening van de jeugdzorg met verschillende afdelingen voor NBM. Deze organisatie maakt deel uit van een netwerk crisishulpverlening.

In **2015** deed Minor-Ndako 44 crisisopnames, waaronder 34 NBM. De meeste opnames gebeurden in het kader van de vluchtelingencrisis: 25 NBM waarvan 17 kinderen jonger dan 12. Verder waren er 9 opnames gerelateerd aan mensenhandel of verwante praktijken (kindhuwelijk (1), economische exploitatie (3), seksuele exploitatie (1), mensensmokkel (1) en kindontvoering (2))

De vluchtelingencrisis heeft geleid tot een verdubbeling van het aantal crisisopnames (in **2014** ging het immers over 17 crisisopnames, waarvan 12 voor NBM (waaronder een deel mensenhandel gerelateerd).. Crisishulp werd gebruikt om de meest kwetsbare minderjarigen (-12j) prioritaire toegang te geven tot de jeugdhulp. Ondanks de verhoogde vraag voor jonge NBM o.w.v. de vluchtelingencrisis zijn andere kwetsbare NBM niet uit de (crisis)opvang verdrongen.

Pleegzorg

Al voor de asielcrisis werden vanuit pleegzorg en het agentschap Jongerenwelzijn initiatieven genomen om de verblijfssituatie van pleegkinderen te verbeteren: zo vond expertiseverhoging plaats, werd in overleg getreden met de bevoegde instanties en werd de problematiek in kaart gebracht.

In Vlaanderen zijn er 5 provinciale diensten voor pleegzorg. Er is ervaring met pleegzorg voor NBM, maar die is zeer beperkt en versnipperd over verschillende personen. Daardoor was er weinig expertise opbouw.

Naar aanleiding van de vaststelling dat er heel wat jonge kinderen zijn bij de huidige instroom van NBM, werd besloten om pleegzorg in te schakelen. Dit sluit aan bij het nieuwe pleegzorgdecreet dat stelt dat pleegzorg de eerst te overwegen hulpvorm moet zijn bij uithuisplaatsing van kinderen en jongeren.

Afbakening van de doelgroep

- NBM (ongeacht statuut) jonger dan 12: we gaan er automatisch van uit dat pleegzorg de meest aangewezen hulp is. Indien er contra-indicaties zijn heeft de voogd een beslissende stem
- NBM +12 jaar, met wettig verblijf of hoge kans om dit te bekomen (Syrië, Eritrea, Irak, Afghanistan, Somalië, ...) die zelf de wens uitdrukken om in een gezin opgevangen te worden.
- Sibblings: broers en/of zussen die wensen samen te blijven.

Met dit alles hopen we in de volgende weken en maanden pleegzorg een plaats te geven als kwaliteitsvolle opvang en begeleidingsvorm. Verder willen we de methodieken en knowhow om te werken met gezinnen uit dezelfde herkomstlanden importeren.

Recht op bescherming van de gezondheid en op onderwijs

Onnodige overplaatsingen vermijden

De opvang in het federale netwerk wordt geregeld door de opvangwet. Bij de opvang en begeleiding van NBM in de IJH gelden andere mechanismen. Een verandering in de verblijfsstatus geeft geen aanleiding tot overplaatsing of stopzetting van de hulp. De categoriale hulp is slechts op enkele plaatsen beschikbaar. In de meeste gevallen moet een NBM die gespecialiseerde hulp vraagt, verhuizen naar een andere regio en veranderen van school. NBM die een traject doorlopen waarbij beide bestuursniveaus betrokken zijn, worden soms geconfronteerd met de gevolgen van het botsen van beide logica's.

Binnen de Jeugdhulp zijn er systemen m.b.t. time-out. Wanneer een jongere in conflict komt met de begeleiding kan time-out voor een afkoelings- en reflectiemoment zorgen waardoor beide partijen daarna weer samen verder kunnen. Deze manier van werken voorkomt onnodige overplaatsingen.

Preventieve gezondheidszorg

Op basis van de Bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen (Art. 5, §1 8°) is Vlaanderen, in het bijzonder Kind en Gezin, bevoegd voor de preventieve gezondheidszorg. Kind en Gezin heeft dan ook de bevoegdheid om even goed in asielcentra haar basisdienstverlening

uit te bouwen en te financieren. Het Rode Kruis krijgt heel beperkte financiering voor medische zorgen via “hun” artsen, maar behelst niet de preventieve opdracht die een Vlaamse bevoegdheid is.

De missie en taken van Kind en Gezin worden in het oprichtingsdecreet (30 april 2004) zo ruim mogelijk geformuleerd. Het agentschap heeft als missie, samen met zijn partners, voor elk kind, waar en hoe het ook geboren is of opgroeit, zoveel mogelijk kansen te creëren. Bij het uitvoeren van zijn missie stelt het agentschap het respect voor de rechten van het kind en voor diversiteit centraal. Het agentschap beoogt met de preventieve gezinsondersteuning een zo groot mogelijk bereik bij kinderen en gezinnen, maar richt zich tegelijkertijd intensief naar gezinnen met specifieke behoeften. Onder gezinnen met specifieke behoeften wordt onder meer verstaan: kansarme gezinnen, vluchtelingengezinnen, gezinnen met kinderen met een handicap, eenoudergezinnen en gezinnen met een meerling. Vluchtelingengezinnen is bewust algemeen gehouden, om de totale groep te kunnen bereiken. Artikel 24 van het kinderrechtenverdrag vormt de basis van preventieve gezinsondersteuning. Het verdrag laat zich lezen als een samenhangend geheel. De wijze waarop artikel 24 vorm krijgt, mag geen afbreuk doen aan de overige bepalingen in het verdrag.

Uit de bevraging van de regio's komen geen alarmerende of verontrustende signalen. Regioteamleden nemen de preventieve zorg op voor de gezinnen met jonge kinderen en aanstaande moeders die in de opvangcentra verblijven. Zij doen dat in samenwerking met de centrummedewerkers en de CLB's. Hun prioritaire aandacht gaat tot nog toe vooral naar de vaccinaties.

Op plaatsen die reeds langer operationeel zijn wordt ook de psychosociale begeleiding opgenomen, onder meer via (kamer)bezoeken of groepsactiviteiten.

Er wordt gewezen op het tijdsintensieve karakter van de ondersteuning van deze gezinnen. Niet alleen is hun vraag naar ondersteuning groot, ze wordt in vele gevallen ook bemoeilijkt door taalbarrières. Er stellen zich ook veel uitdagingen: vaccinaties regelen, ingaan op ondersteuningsvragen, aandacht voor de 3- tot 6-jarigen, aandacht voor de zwangere vrouwen, zorg om de integratie en het wegwijs geraken in de samenleving, tolken of vertrouwde figuren zoeken, afstemmen met het opvangcentrum, CLB, OCMW, LOGO, toeleiden naar de kleuterschool, aandacht voor trauma's, informeren over gezinsbijslagen... Zaken die we niet allemaal zelf moeten opnemen, maar waarvoor we wel minstens het net moeten weven zodat mensen geraken bij wat hen kan helpen.

De dienstverlening werd op dit moment versterkt met bijkomende zittingen (+ 33 in 2015 en + 52 in 2016) en bijkomende regioverpleegkundigen (+ 2.5 fte).

Wat de vaccinaties betreft, staat Kind en Gezin in voor de vaccinatie van kinderen tot de leeftijd van 6 jaar die verblijven in de opvangvoorzieningen. CLB's staan in voor het vervolledigen van het vaccinatieschema en het vaccineren van kinderen en jongeren zodra ze ingeschreven zijn in een school. Vanuit de Vlaamse Vaccinatiemoeders wordt er bekeken hoe de verschillende actoren met een vaccinatie-opdracht elkaar kunnen ondersteunen, expertise en materiaal kunnen uitwisselen. De LOGO's kunnen de vaccinatoren uitnodigen voor overleg in functie van lokale afspraken over de vaccinaties van asielzoekers. Het Agentschap Zorg en Gezondheid voorziet vertalingen van de informatie- en toestemmingsbrieven.

Onderwijs

Artikel 28 van het Kinderrechtenverdrag stelt dat ieder kind recht op onderwijs heeft. Voor minderjarigen van vreemde nationaliteit die immigreren, gelden de bepalingen van de wet op de

leerplicht vanaf de 60ste dag dat ze zijn ingeschreven in het vreemdelingen-, het wacht- of in het bevolkingsregister van de gemeenten waar ze verblijven. Deze bepaling maakt dat ouders of de personen die de ouderlijke macht uitoefenen over minderjarigen van vreemde nationaliteit verplicht zijn vanaf hogervermeld moment hun leerplichtige kinderen in te schrijven en ervoor te zorgen dat zij regelmatig naar school gaan. Deze kinderen zijn aan dezelfde verplichtingen onderworpen inzake de controle op de leerplicht en aan dezelfde sancties. Het is ook niet omdat de wet op de leerplicht pas ingaat op de zestigste dag na de inschrijving, dat het recht op onderwijs niet vroeger kan afgedwongen worden.

Binnen het beleidsdomein onderwijs en vorming kan worden teruggevallen op het bestaande instrumentarium van onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers om kinderen van vluchtelingen op te vangen in het onderwijs¹.

Ondanks dit instrumentarium, en het engagement van de scholen, bleken bijkomende inspanningen en maatregelen noodzakelijk.

De huidige instroom van anderstalige nieuwkomers verschilt immers van voorgaande periodes van verhoogde instroom; o.a. in absolute aantallen, de snelheid waarmee de instroom stijgt, de hoge erkenningsgraad van asielaanvragen, het aandeel (niet-begeleide) minderjarigen... De hoge instroom in het leerplichtonderwijs, vaak geconcentreerd rond de collectieve opvangcentra, stelde dan ook specifieke uitdagingen aan het lokale onderwijsveld.

De nieuwe uitdagingen worden binnen het beleidsdomein onderwijs en vorming ook gezien als kansen, bijvoorbeeld om de expertise rond anderstalige nieuwkomers en omgaan met diversiteit in het onderwijsveld te verbreden.

Hier volgt een overzicht van bijkomende initiatieven en maatregelen genomen vanuit het beleidsdomein Onderwijs

Sensibiliseren en ondersteunen

Binnen het beleidsdomein Onderwijs is een overleg 'asiel en onderwijs' opgestart met de onderwijskoepels, Fedasil, het Rode Kruis, de CLB's, het kabinet van staatssecretaris voor Asiel en Migratie Theo Francken, VVSG, het Agentschap Integratie en Inburgering, en de verschillende afdelingen binnen de administratie, betrokken bij dit dossier. Op 29 september en 7 december 2015 vonden de eerste overlegmomenten plaats. In dit overleg worden geüpdatete cijfers rond de instroom gedeeld, een stand van zaken gegeven rond de specifieke maatregelen die genomen werden in het licht van deze asielcrisis en worden knelpunten en signalen uit het werkveld gecapteerd om zo kort mogelijk op de bal te kunnen spelen. Ook in 2016 zal dit overleg twee- tot driemaandelijks plaatsvinden.

Daarnaast communiceert het beleidsdomein ook op regelmatige basis met Fedasil, dat maandelijkse updates van cijfers, opgesplitst per leeftijdscategorie en per opvangcentrum bezorgt. Ook rond de opening van nieuwe collectieve opvangcentra wordt intensief gecommuniceerd tussen het Agentschap voor Onderwijsdiensten, Fedasil en het Rode Kruis.

Op vraag van de onderwijskoepels wordt vanaf januari 2016 ook een maandelijks geüpdatete lijst van alle scholen met lestijden AN of met een OKAN-aanbod gecommuniceerd. Dit stelt de koepels in

---

¹ Zie: Omzendbrieven onthaalonderwijs in het basisonderwijs (<http://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=13800>) en secundair onderwijs (<http://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=13123>)

staat om binnen het eigen onderwijsnet, maar ook netoverschrijdend, expertise te bundelen en te delen, pedagogische begeleidingsdiensten gericht in te zetten voor de ondersteuning van scholen, enz.

Het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) biedt daarnaast een ondersteuningsaanbod aan de scholen en lokale besturen. Dit aanbod loopt gefaseerd, is vraaggestuurd en maatwerk staat hierbij centraal.

- Gefaseerd naar (i) in eerste instantie gemeenten en scholen met in de buurt collectieve opvangvoorzieningen (ii) vervolgens naar gemeenten en scholen met in de buurt LOI, (iii) en tenslotte naar gemeenten en scholen met erkende vluchtelingen.
- Vraaggestuurd: op vraag biedt AgODi ondersteuning aan scholen en lokale besturen op het vlak van:
  - Interpretatie en toepassing van regelgevend kader en organisatie van onthaalonderwijs.
  - Doorverwijzing naar LOP's in de regio (kunnen hun expertise inzake opvang en toeleiding van anderstalige nieuwkomers naar onderwijs ter beschikking stellen).
  - Doorverwijzing naar naburige scholen met expertise inzake de opvang van anderstalige nieuwkomers.
  - Doorverwijzing naar derden voor ondersteuning bij de (pedagogische en didactische) opvang van anderstalige nieuwkomers.
  - Faciliteren van lokaal overleg om afspraken te maken over toeleiding naar onderwijs en het betrekken van externe partners waarmee scholen kunnen samenwerken voor de sociale integratie van de kinderen buiten de schooluren.
- Maatwerk: bij vragen naar bijkomende informatie of ondersteuning, staat AgODi ter beschikking om samen te zoeken naar antwoorden op maat.

Alle lokale en provinciebesturen werden door de minister per brief geïnformeerd over het ondersteuningsaanbod vanuit AgODi. Dit aanbod is ook bekendgemaakt aan de scholen via Schoodirect en de website van AgODi. Het agentschap ontving intussen van een 30-tal besturen een uitnodiging om informatievergaderingen bij te wonen en/of vragen naar meer toelichting bij de regelgeving. AgODi gaf op uitnodiging van de provinciegouverneurs van Antwerpen, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant ook toelichting bij haar ondersteuningsaanbod op vergaderingen met alle gemeentebesturen van de respectieve provincies. Het agentschap nam ook deel aan informatievergaderingen georganiseerd door VVSG en heeft regelmatig overleg met de asielcoördinator van het Agentschap Integratie en Inburgering voor verdere afstemming.

Verder wordt gewerkt aan het samenvoegen van informatie rond het onthaalonderwijs binnen het leerplichtonderwijs, als deelwebsite van de onderwijs.vlaanderen.be, die weldra online gaat. Ook het dossier 'asielzoekers' van Klasse bundelt heel wat informatie (zowel regelgeving rond inschrijvingsrecht, praktijkvoorbeelden, links naar materialen, enz.) in het dossier 'asielzoekers'.

Met het geheel van deze initiatieven probeert het beleidsdomein onderwijs de vinger aan de pols te houden, zo kort mogelijk op de bal te spelen, en ondersteuning te bieden waar nodig.

Ondersteuning van gemeenten

De ondersteuning die AgODi biedt aan lokale besturen met collectieve opvangcentra en met een lokaal opvanginitiatief, is in eerste instantie gericht op het samenbrengen van alle onderwijspartners, in functie van toeleiding naar onderwijs. De korte periode tussen de bekendmaking van een bijkomend collectief opvangcentrum en de datum waarop het centrum operationeel moet zijn, laat in een eerste fase weinig marge voor een uitgebreidere agenda.

De eerste zorg is steeds het toeleiden van kinderen van asielzoekers en vluchtelingen naar het onderwijs. De opvolging/begeleiding van deze kinderen buiten de schooluren & het ondersteunen van de scholen bij de opvang van deze kinderen vanuit de niet-onderwijspartners is een verhaal dat pas in een tweede fase wordt opgenomen als de leerlingen zijn toegeleid (vooral sport- en andere vrijetijdsorganisaties die aan deze kinderen ook een aanbod willen formuleren). Het lokaal bestuur speelt hierin – via het flankerend onderwijsbeleid - een belangrijke rol.

Aanpassingen aan regelgeving en extra-omkadering

Financiering van anderstalige kleuters

Een van de elementen die zowel vanuit Fedasil als vanuit het werkveld gesignaleerd werden en specifiek is voor de huidige instroom, is het aandeel kinderen op kleuterleeftijd binnen de asielzoekers. Doordat de LOI's, gezien de snelle stijging van de instroom, zeer snel verzadigd bleken, werden gezinnen met kleine kinderen, meer dan tevoren, opgevangen in collectieve opvangcentra. Daardoor stromen anderstalige nieuwkomers op kleuterleeftijd in in een relatief klein aantal scholen, met aanzienlijke instroom per school tot gevolg. De nood aan bijkomende ondersteuning en omkadering voor deze kleuters klonk zeer luid.

Op 28 oktober 2015 werd het decreet houdende dringende tijdelijke maatregelen in het kader van een stijgend aantal anderstalige kleuters en inzake flexibilisering van de programmatiemogelijkheden onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het secundair onderwijs goedgekeurd.

Met de goedkeuring van dit decreet wordt het beschikbare budget voor 2016 voor de optimalisatie van het onthaalonderwijs (504 000 euro) volledig ingezet.

Scholen ontvangen in schooljaar 2015-2016 een extra toelage van 950 euro per kleuter voor elke anderstalige nieuwkomer die de school telt op 1/2/2016. Daarnaast ontvangen scholen hetzelfde bedrag per kleuter voor het aantal anderstalige leerlingen dat de school op 1/2/2016 méér telt dan het aantal op de vorige teldag. (exclusief de anderstalige nieuwkomers die reeds een extra toelage genereren). Op deze manier ontvangen scholen die anderstalige nieuwkomers, jonger dan vijf jaar, opnemen in het kleuteronderwijs nog tijdens het lopende schooljaar bijkomende middelen die ze kunnen inzetten voor taalinitiatie.

Ook na 1 februari 2016 echter, wordt bijkomende instroom in het kleuteronderwijs verwacht, mogelijk rond nieuwe collectieve opvangcentra, en in scholen die niet eerder anderstalige nieuwkomers inschreven. Ook voor anderstalige kleuters die na 1 februari 2016 instappen in de school wordt extra omkadering voorzien. Dit zal gebeuren op basis van een extra telling op 1 juni 2016. Op basis van die telling krijgen scholen op 1 september 2016 bijkomende lestijden.

Versoepeling programmatieprocedures OKAN SO

De procedure voor de programmatie van het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het voltijds gewoon secundair onderwijs is ook versoepeld met het in voege gaan van het vermelde decreet van 28 oktober 2015.

Concreet betekent deze versoepeling dat scholengemeenschappen die nog geen onthaalonderwijs aanboden en ermee wilden starten vanaf 1 november 2015 gedurende het hele schooljaar een gemotiveerde aanvraag kunnen indienen. De Vlaamse Regering neemt dan een beslissing tot al dan niet goedkeuring uiterlijk twee maanden na de ingediende aanvraag. Die beslissing is gebaseerd op de verwachte instroom van anderstalige nieuwkomers versus het al dan niet behoeftedekkend bestaande aanbod van onthaalonderwijs. Bij gunstige beslissing bepaalt de Vlaamse Regering tevens vanaf welk tijdstip het onthaalonderwijs kan worden opgericht.

De versoepeling van de programmatie van het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers heeft ook repercussies voor de telling van het aantal regelmatige leerlingen in functie van de berekening van zowel de reguliere omkadering en werkingsmiddelen als de extra omkadering die gekoppeld is aan de organisatie van het onthaalonderwijs.

Deze aangepaste regeling geldt tot de vluchtelingen crisis stabiliseert of afneemt. Tot dan zijn, na goedkeuring door de Vlaamse Regering, bijkomende programmaties gedurende het volledige schooljaar mogelijk.

[Financiering van de huur van tijdelijke modulaire units voor de noodopvang van kinderen van vluchtelingen](#)

Vanuit het beleidsdomein is ook geanticipeerd op mogelijke capaciteitsproblemen ten gevolge van de verhoogde instroom van vluchtelingenkinderen. Van de bijkomende middelen voor onderwijs die in het kader van de asielcrisis werden toegekend, wordt in het programmadecreet 2016 een aanzienlijk deel (1,152 miljoen euro) voorzien voor infrastructuur i.f.v. capaciteitsuitbreiding.

Schoolbesturen die in het kader van de noodopvang van kinderen van asielzoekers/vluchtelingen de capaciteit van een school of vestigingsplaats tijdelijk wensen uit te breiden, kunnen een digitale aanvraag indienen voor de subsidiëring van tijdelijke modulaire units. Alle kosten die gepaard gaan met de installatie van deze tijdelijke modulaire units voor noodopvang, worden volledig vergoed (plaatsing, omgevingswerken, huur en ophaling units). De units worden gefinancierd voor een periode van minimaal drie en maximaal 24 maanden met als einddatum 31 december 2017.

Zowel aanvraagdossiers als verlengingen kunnen doorlopend worden ingediend. De aanvraagdossiers worden inhoudelijk beoordeeld door een ambtelijke commissie met vertegenwoordigers van het Departement Onderwijs en Vorming, AgODi en AGION. Bij een positief advies van deze commissie wordt het dossier overgemaakt aan AGION en het GO! die het schoolbestuur informeren over het verdere verloop van de gunningprocedure en de te ondernemen stappen.

Er wordt ook overwogen om de middelen van de tijdelijke modulaire units aan te wenden voor andere vormen van "tijdelijke infrastructuur" (bv. tijdelijk bij huren van (lokale in) gebouwen) indien de piste van de tijdelijke modulaire units niet zou leiden tot de gewenste capaciteitsuitbreiding binnen een redelijke termijn.

[Organisatie vervoer vanuit de collectieve opvangvoorzieningen naar de scholen](#)

Uit de begeleiding van de inschrijvingen van anderstalige nieuwkomers uit collectieve opvangcentra in het basis- en secundair onderwijs, blijkt het vervoer van de leerlingen naar de omliggende scholen soms een knelpunt te zijn. Lokaal wordt gezocht naar zeer verschillende oplossingen, afgestemd op de lokale context. De grootste problemen stellen zich voor de afgelegen opvangvoorzieningen die niet bereikbaar zijn via het openbaar vervoer. In deze centra wordt, bij gebrek aan alternatief, onderwijs in het collectief opvangcentrum voorbereid of reeds voorzien. Alle

betrokken partijen, inclusief de onderwijskoepels, Fedasil en het Rode Kruis, verkiezen echter integratie in het lokale onderwijsveld boven onderwijs 'on site'.

Er is de afspraak tussen de federale en Vlaamse overheid om ieder vanuit zijn bevoegdheid en verantwoordelijkheid een duurzame oplossing aan te reiken voor het vervoer van deze leerlingen van en naar de school. In onderling akkoord met staatssecretaris Francken is de afspraak gemaakt dat er gezocht zal worden naar maatgerichte oplossingen voor de collectieve opvangcentra waar zich vervoersproblemen stellen. Dit zal gebeuren in samenspraak met de beide betrokken kabinetten alsook de lokale partners (lokale besturen, opvangcentra en scholen).

3. Tot slot: vooruitzichten en uitdagingen.

Wat de spreiding van de anderstalige nieuwkomers over Vlaanderen betreft, laat de huidige situatie weinig ruimte voor weloverwogen inplantingen van bijkomende asielcentra. Overal waar er geschikte infrastructuur voorhanden is, worden bijkomende centra opgericht, en ontstaat een vraag naar onthaalonderwijs. Dit leidt tot grote verschillen tussen regio's en gemeenten, maar ook tussen collectieve opvangcentra. Het aandeel minderjarigen verschilt aanzienlijk tussen de verschillende centra.

Het goedgekeurde spreidingsplan zal overal in Vlaanderen zorgen voor instroom van anderstalige nieuwkomers. Een gerichte ondersteuning van scholen die starten met onthaalonderwijs kan een belangrijk element vormen in de lokale verankering van de anderstalige nieuwkomers. Een warm onthaal verhoogt immers de betrokkenheid bij de lokale gemeenschap. Eens erkend, hebben vluchtelingen echter het recht om zich te vestigen in een gemeente naar keuze. Het verleden leert dat een grote meerderheid, om diverse redenen, kiest om zich te vestigen in een stedelijke omgeving. De vervolginstream na gezinshereniging zal mogelijk dan ook vooral te voelen zijn in de steden. Een blijvende monitoring van de instroom in het onthaalonderwijs is dan ook cruciaal.

De vluchtelingen crisis stelt ons voor de enorme uitdaging om kwantitatief en kwalitatief goede oplossingen te vinden.

Om tot een sluitend netwerk voor de opvang en begeleiding van minderjarige vreemdelingen te komen is een samenwerkingsakkoord tussen de verschillende overheden die hierin verantwoordelijkheid dragen onontbeerlijk. Ook dit punt moet opnieuw opgenomen worden. Maar het ontbreken van een samenwerkingsakkoord mag geen excuus zijn om afzijdig te blijven op een ogenblik dat de nood het hoogst is.

De Vlaamse Gemeenschap is in onderhandeling met Fedasil om een aantal gezamenlijk gedragen en duurzame projecten op te starten. Daarmee zouden we kwantitatief een belangrijke stap vooruit doen zonder in te boeten op kwaliteit. Gedeelde zorg en samenwerking op het terrein bieden mogelijk ook een basis voor een samenwerkingsakkoord.

De Viceminister-president van de Vlaamse Regering en de Vlaamse minister van Onderwijs

Hilde CREVITS

De Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur,
Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding

Liesbeth HOMANS

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Jo VANDEURZEN

Sven Gatz